

С.В. ГЛУХОВА, канд. екон. наук, доц. НТУ «ХПІ», Харків
О.Є. КОНАРЖЕВСЬКА, магістрант НТУ «ХПІ», Харків

ЕТИМОЛОГІЯ ПОНЯТТЯ "ВИТРАТИ" ТА ЙОГО СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ

У статті представлено систематизацію сучасних підходів до сутності поняття витрат, класифікацію витрат в ринкових умовах господарювання, їх визначення та аналіз.

Ключові слова: витрати, інвестиційні та поточні витрати, циклічні та безперервні витрати, собівартість продукції.

Постановка проблеми. В сучасних умовах трансформації економіки метою діяльності будь-якого підприємства є максимізація прибутку шляхом найповнішого задоволення потреб споживачів. Реалізація цього завдання залежить від оптимізації витрат виробництва та попиту на продукцію, що виробляється. Отримання найбільшого ефекту з найменшими витратами, економія природних, трудових, матеріальних і фінансових ресурсів залежать від того, як підприємство вирішує питання управління витратами, яке передбачає пошук способів їх зниження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням, пов'язаним із визначенням поняття "витрати", присвячено значну кількість праць наступних вітчизняних і зарубіжних економістів: Котляров С.А., Котенева Е.Н., Покропивний С.Ф., Фільчакова С.О. та ін.

Мета дослідження. Систематизація сучасних підходів до сутності поняття "витрати", класифікація витрат в ринкових умовах господарювання, їх визначення та аналіз.

Матеріали досліджень. Для досягнення поставленої мети застосовано, методи аналізу, синтезу, наукового узагальнення, групування та систематизації.

Результати дослідження. Економічне дослідження будь-якого об'єкта є неможливим без чіткої інтерпретації його складових. Тому в першу чергу доцільно дослідити сутність витрат як економічної категорії.

Вивчення економічної літератури виявило ряд розбіжностей щодо тлумачення поняття «витрати». Усі визначення, представлені у працях науковців можна узагальнити за наступними підходами (у табл.).

Таблиця – Визначення «витрат» в залежності від наукових підходів

Визначення	Підхід	Змістовий акцент
Витрати– це прямі і непрямі, фактичні і можливі виплати або упущена вигода, необхідні для того, щоб залучити й утримати ресурси в межах даного напрямку діяльності.	альтернативної вартості	Витрати визначаються з позиції їх раціонального використання на основі їх можливої економії як основного критерію ефективності діяльності підприємства.
Витрати - це виражені у грошовій формі витрати різних ресурсів (праці, сировини, матеріалів, основних засобів, фінансових ресурсів) у процесі виробництва, обігу і розподілу продукції, товарів.	вартісний	Витрати розглядаються як сукупність грошових коштів, які були витрачені для здійснення виробництва продукції.
Витрати – це вартість ресурсів, що використовуються в подальшому для отримання прибутку або досягнення інших цілей організації. До складу витрат належать вартість матеріальних та трудових ресурсів, необхідних для виробництва продукції [1].	цільовий	Витрати визначаються як засіб досягнення певних цілей підприємства.
Витрати - зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу [2].	бухгалтерський	Методологічні основи формування у бухгалтерському обліку інформації про видатки підприємства та її розкриття у фінансовій звітності, регламентуються стандартом бухгалтерського обліку №16.
Витрати - це ресурси, витрачені на конкретні цілі, у вартісному вираженні. [3].	ресурсний	Розмір витрат визначається виходячи з величини використаних матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Можуть виступати у натуральному виразі.

Незважаючи на різноманіття підходів до трактування сутності поняття «витрати», можна однозначно стверджувати, що витрати утворюються в процесі формування та використання ресурсів для досягнення певної мети. Аналізуючи зміст кожного з підходів, слід зазначити, що в сучасних умовах господарювання кожен з них має певне місце в системі управління підприємством.

Грунтуючись на різноманітності підходів до сутності витрати їх види також залежать від форми вираження та цільового призначення. Витрати мають різне спрямування, але найбільш загальним є поділ витрат:

1) за періодичністю виникнення: інвестиційні та поточні (операційні) витрати, зв'язані з безпосереднім виконанням підприємством своєї основної функції – виготовлення продукції (надання послуг);

2) залежно від періодичності повторювання: циклічні та безперервні

витрати. Циклічні повторюються з кожним циклом виготовлення продукту (витрати на матеріали, заробітну плату виробничників, інструмент та ін.), безперервні існують постійно і незалежні від виробництва (утримання приміщень, споруд, устаткування, управлінського персоналу тощо);

3) в залежності від форми реалізації витрат на підприємстві можуть мати натуральну та грошову форми. Планування й облік витрат факторів виробництва в натуральній формі (кількість, маса, об'єм, довжина тощо) має важливе значення для організації діяльності підприємства. Проте для оцінювання результатів цієї діяльності вирішальною є грошова оцінка витрат, оскільки вона виражає вартість продукції (послуг);

4) залежно від сфери діяльності витрати мають назву: на підприємствах, що здійснюють матеріально – технічний збут, торговельну, посередницьку діяльність – витрати обігу, на підприємствах виробничого профілю – витрати виробництва чи собівартості;

5) за періодом утворення вартості продукції: в певному періоді (списуються на неї), і реальні грошові виплати. Перші витрати зв'язані з виготовленням продукції незалежно від того, коли куплено відповідні матеріальні ресурси чи найнято робочу силу. Другі – це виплати за придбані чинники виробництва без урахування часу їхнього використання. Реальні грошові виплати обслуговують зовнішній оборот підприємства та оплату праці.

Детальне вивчення сутності та різновиду витрат дозволило дійти висновку що основоположною ознакою їх здійснення є цільова орієнтація. орієнтовано на певний результат. Відповідно виробничої діяльності підприємства такий підхід виражається формулою «Витрати – Випуск».

Саме цей принцип та зміст здійснення витрат відображає сутність собівартості продукції.

Собівартість продукції – це грошова форма витрат на підготовку виробництва, виготовлення та збут продукції. Відображаючи рівень витрат на виробництво, собівартість комплексно характеризує ступінь використання всіх ресурсів підприємства, а отже, і рівень техніки, технології та організації виробництва [4].

Чим вищі показники діяльності підприємства (інтенсивніше використовує виробничі ресурси, успішніше вдосконалює техніку, технологію та організацію виробництва), тим нижчою є собівартість продукції. Тому собівартість є одним із важливих показників ефективності виробництва.

Існують об'єктивні причини, які зумовлюють формування витрат підприємства як самостійної категорії. Цей процес ґрунтується на економічній відокремленості.

Підприємства (виробники) відокремлені як власники засобів виробництва і створюваного продукту. При цьому різноманітність форм власності відбиває різний рівень усупільнення виробництва. Підприємства-товаровиробники мають різну технічну оснащеність (у тому числі в межах однієї форми власності, наприклад, у державному секторі). У зв'язку з цим вони мають різний рівень продуктивності праці та різні витрати матеріальних і трудових ресурсів при виробництві одного виду продукту. Суттєві відмінності виконуваної людьми праці зумовлюють існування вартісної оцінки суспільної праці. Ось чому обмін продуктами праці між виробниками має відбуватись у товарній формі. Для підприємця є дуже важливим технологічний аспект формування витрат виробництва, що визначає, з одного боку, кількість ресурсів, що залучаються, та якість їхнього використання, з іншого. Причому, підприємство повинно використовувати такі методи виробництва, що були б ефективні, як з технологічного, так і з економічного погляду. Тобто кожне підприємство намагається вибрати такий технічно ефективний процес виробництва, що забезпечував би найменші витрати виробництва [5].

Висновки. Узагальнення теоретичних підходів до сутності поняття витрат, дозволило виділити такі основні підходи: вартісний, цільовий, бухгалтерський, ресурсний та альтернативної вартості, що дали змогу трактувати витрати – як ресурси (праці, сировини, матеріалів, основних засобів, фінансових ресурсів), які виражені у грошовій формі, що використовуються в подальшому для отримання прибутку або досягнення інших цілей організації

Список літератури: 1.Котляров С.А.Управление затратами. - СПб: Питер, 2001. - 160с.: ил. - Серия "Краткий курс". 2.П(С)БО 1 „Загальні вимоги до фінансової звітності". 3 „Звіт про фінансові результати", 16 „Витрати".3.Економіка підприємства: Навчальний посібник : Котенева Е.Н. Краснослободцева Г.К. Фильчакова С.О.4.Економіка підприємства: Підручник/ За ред. С. Ф. Покропівного. — К.: КНЕУ, — 1999. — 545 с.5.Голов С.П., Пархоменко В.Д.Новый план счетов: построение и применение // Бухгалтер, учет й аудит. — 2000. — № 1.

Надійшла до редколегії 24.01.2013

УДК 338.512

Етимологія поняття "витрати" та його сучасні особливості /С.В. Глухова, О.Є. Конаржевська// Вісник НТУ „ХПІ". Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х.: НТУ „ХПІ". - 2013. - № 20 (993) - С. 155-158. Бібліогр.: 5 назв.

В статті представлена систематизація сучасних підходів до сутності поняття витрат, класифікація витрат в ринкових умовах господарювання, їх визначення та аналіз.

Ключевые слова: затраты, инвестиционные и текущие затраты, циклические и непрерывные затраты, себестоимость продукции.

The article presents a systematization of modern approaches to the essence of the concept of cost, classification of costs in the market economic conditions, their detection and analysis.

Keywords: costs, investment and operating costs, cyclical and continuous cost, the cost of production.